УДК 801.311

Галина Голосовська (м. Київ)

АКТИВНІ ДІЄПРИКМЕТНИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ: УЖИВАТИ ЧИ НІ?

Статтю присвячено актуальній темі функціонування активних дієприкметників у сучасній українській літературній мові. Запропоновано можливі способи заміни цих форм, вказано на специфіку їхнього вживання.

Ключові слова: *активний дієприкметник теперішнього часу, дієприкметник, віддієслівний прикметник, прикметник, дієслово.*

Невластиві українській мові форми активних дієприкметників теперішнього часу на кшталт *діючий, існуючий* є потужним джерелом її забруднення. Порівняно з помітними лексичними помилками похибки морфологічного плану є менш виразними, але від того вони не перестають бути вадами. “Відступи від морфологічних і синтаксичних норм української літературної мови знижують рівень культури мовлення ще більше, ніж лексичні огріхи” — зауважує О. Пономарів [5: 156].

Очищення мови від форм на **-чий** не вдається розв’язати протягом уже тривалого часу, оскільки слова на взірець *існуючий, діючий, домінуючий* тощо давно і глибоко вкорінені в українську мову. Попри це вони залишаються чужими для її структури. «Ці форми не властиві українській мові, у наших класиків — непопулярні. Вони характерні для російської мови. Розвиток цивілізації вимагає доцільних запозичень з будь-якої мови, в тому числі й з російської, але не можна толерувати запозичень, які карикатурно звучать» [1: 153]. «Вдаючись до калькування іншої мови, мова, яка калькує, занедбує свої власні мовотворчі можливості, висушує джерела своєї самобутності, і, як показує практика, — завмирає. ...неоковирна лексика упосліджує саму мову, відбиває охоту вживати таку мову, бо це не мова Шевченка, Франка чи Лесі Українки, а штучне язичіє...» [2: 56].

© Г.Г. ГОЛОСОВСЬКА, 2011

Відомі мовознавці ще на початку XX ст. наголошували, що згадані форми *ніколи* не були властиві живому народному мовленню, яке й лягло в основу української літературної мови. Відсутність в українській мові згаданих форм Ю. Шевельов називає однією з її особливостей.

Українські граматики радянських часів О. Синявського, Г. Гладкого, М. Сулими, О. Курило, П. Горецького та І. Шалі, Г. Сабалдиря і М. Грунського заперечують існування дієприкметників на **-чий, -(в)ший** в українській мові. Такої ж думки дотримувався й П. Житецький, зазначаючи, що згаданих форм *зовсім* немає в народній мові.

О. Курило форми на **-чий** (ц.-сл. **-щий**): *робу́ча, як бджола; бачу́чі очі; маю́чі люде; знаю́чий, як циган до пасіки* тощо називає прикметниками дієслівного походження [4: 18]. Як віддієслівні прикметники згадані форми кваліфікує і М. Сулима [7: 73]. Дієприкметниками дослідники вважають *лише* пасивні віддієслівні форми минулого часу на **-ний, -тий:** *писаний, несений, пошитий, узятий, молотий, мелений* тощо. Сучасне і відоме їм стародавнє українське народне мовлення та *добірна* письменницька мова не вживали активних дієприкметників теперішнього часу.

І. Вихованець у «Теоретичній морфології української мови» зазначає: «Дієприкметник — різновид віддієслівного прикметника з нейтралізованими основними дієслівними категоріями часу, способу й особи та збереженою дієслівною категорією виду, який у морфологічному плані має... сукупність прикметникових грамемних флексій категорій роду, числа й відмінка, виконує... функцію узгодженого... другорядного члена речення...» [10: 150]. Він же далі зауважує: «З формально-граматичного погляду дієприкметник розчленований на прикметникові синтетичні та дієслівні аналітичні утворення. Синтетичні дієприкметникові форми входять до класу прикметників, бо виступають у присубстантивних позиціях і виконують прикметникові функції» [10: 400].

Активні дієприкметники дуже поширені в російській літературній мові, куди вони потрапили з мови церковнослов'янської. Цікаво, що в російському *народному* мовленні форм на зразок *кричащий, улыбающийся, пришедший* тощо немає [7: 72]. Наявні ж у російському народному мовленні форми згаданої категорії прикметників за способом творення, значенням, функціями і навіть системою наголошування схожі з українськими народними. Порівняймо, наприклад, російські: *грему́чая змея; зыбу́чие пески; кипу́чая деятельность; плаку́чая ива; сидя́чая работа; стоя́чая вода; сыпу́чие продукты; глаза завиду́щие, руки загребу́щие* та українські: *балаку́ча жінка; гавку́чий собака; палю́че сонце; брику́чий кінь; родю́чі ґрунти; тягу́че тісто; очі завиду́щі, руки загребу́щі; я на горілку не прагню́чий* (Б. Грінченко); *сплю́щий пес не угонить зайця* (М. Номис) тощо.

Широковживані у народно-розмовному мовленні та українській літературній мові слова прикметникового типу на **-чий, -ший** мають яскраве емоційне забарвлення. Деякі з них утворені від прикметників (*добрячий, багатющий, злющий, білющий, важнючий* тощо), а багато й від дієслівних коренів (*кусючий, гавкучий, брикучий, дряпучий, прагню-*

чий, пахнючий тощо). Останні давно втратили дієслівні характеристики і, передаючи сталу ознаку предмета чи істоти, є звичайними прикметниками: *квітучий край; охочий* (**не** бажаючий) *взяти участь; трудящий* (**не** працюючий) *люд; сліпучий* (**не** осліплюючий) *промінь* тощо.

Втрата дієслівних ознак у прикметниках на **-чий** відбита у наголошених суфіксах **-уч/-юч, -ач/-яч, -ущ/-ющ, -ащ/-ящ,** приєднаних одразу до кореня слова без жодного проміжного голосного, порівняймо, наприклад: *кусючий собака* і *кусаючий собака; балакуча жінка* і *балакаюча жінка* тощо.

Ці дієслівні прикметники ні будовою, ні наголосом не відповідають часто утворюваним всупереч законам української мови дієприкметникам від того ж дієслівного кореня.

Часом сама лише зміна наголосу здатна перетворити прикметник на активний дієприкметник. Зокрема, прикметники *знаю́чий, маю́чий,* уживані у народному мовленні, сьогодні чуємо з наголосом на ***а***, що перетворює їх на активні дієприкметники теперішнього часу, які потребують уже залежної форми іменника у знахідному відмінку. О. Курило наводить приклади *маю́чі люде* та *знаю́щий, як циган до пасіки* за "Кобзарем" Т. Шевченка [4: 18].

На початку XX ст. твори деяких українських письменників рясніли активними дієприкметниками теперішнього часу. Цей факт М. Сулима коментував так: "Хоча таких прикладів багато, проте це не означає, що форми стали нормою української мови. Це сурогати, намул" [7: 74]. Кількісне зіставлення цих форм з нормативними у 30-ті рр. XX ст. було на користь останніх.

Поява дієприкметників на **-чий** у мові інтелігенції та творах письменників Східної України спричинена впливом російської літературної мови, а у творах Т. Шевченка — церковнослов'янської.

У Галичині ці форми з'явилися під впливом польської літературної мови. Церковнослов'янсько-російсько-польський вплив підсилено було ще й виходом на початку минулого століття деяких граматик з української мови, куди автори необачно внесли приклади з церковнослов'янської, російської та польської граматик, забувши про природу української мови. Ці граматики, за якими вчилися малоосвічені або неосвічені прості люди (і насамперед школярі), підсилені літературним російським (у Східній Україні) та польським (у Галичині) оточенням з його нормативним уживанням дієприкметників на **-чий**, не могли не вплинути на якість знань тих, хто за ними вчився. Враховуючи потужно впроваджувану на той час українізацію міщан Східної України, можна зрозуміти, що саме згадані чинники сприяли поширенню та закріпленню цих форм по всіх регіонах України.

Завдання української інтелігенції за умов, що склалися, О. Курило визначала так: "Така мова не дає збагнути змісту тим, хто черпає свою освіту в популярно-наукових виданнях, тобто українській півінтелігенції... Вони-бо — люди народу, села; їхня думка пливе за народною психологією, їм важко підігнати чужі їм звороти сучасної української

літературної мови під своє розуміння. І чи така літературна мова, яка є в багатьох спеціально-наукових та популярно-наукових виданнях, підручниках, не зіпсує української народної мови? І що більше українська інтелігенція хоче стати в пригоді народові, то більше вона повинна використовувати українську народну мову, повинна вчитися від народу *висловлювати його думками, його психологією мови наукові правди*. Такий є єдиний нормальний шлях, яким може йти розвиток української літературної мови.

Усталеної в широкому розумінні української наукової літературної мови ми ще не маємо, і чи така неусталеність не стане їй (мові) десь у пригоді саме тим, що дає їй найширші можливості мати народну основу і розвитком своїм йти за розвитком народної мови. Інакше б сказати: вона ще має в собі можливість стати такою мовою, якою б сам народ заговорив, дійшовши нормальним шляхом відповідного культурного рівня" [4: 12-13].

Однак, попри такий сильний тиск на норми української мови з боку сусідніх мов, дослідники зазначали, що "...за останні роки і в українських друкованих працях, і в мовленні інтелігенції дуже зменшилися форми на **-чий, -щий, -ший.** Ще трохи і ці сурогати зовсім зникнуть і українська літературна мова стане ще чистішою з народномасового погляду" [7: 74]. Ю. Шевельов пояснив це могутнім процесом нормалізації, очищення української мови у 20-ті рр. ХХ ст. Його провадили просвітницькі товариства української мови і та частина української інтелігенції, що після революції 1905 р. повернулася до Східної України саме з метою поширення і зміцнення української мови по містах, а також ентузіасти-галичани [12: 105].

Звичайно, очищенню мови сприяла і поява праць згадуваних уже мовознавців, зокрема й О. Курило та М. Сулими, які ставили перед собою суто практичні цілі: "...стати хоч трохи своїми увагами у пригоді сучасній українській літературній мові, щоб, на її характерні хиби вказавши, подати й правильні форми та звороти, а перш за все вказати на ті особливості в українській народній мові (підкреслення наше — *Г. Г.*), що їм мало, а то й зовсім не приділяє уваги сучасна українська літературна мова у широкому розумінні, тобто і мова красного письменства" [4: 17].

Українська мова справді очистилася б від чужорідних елементів, якби в ті часи різко не згорнули процесів українізації, а в наступні десятиліття не посилювали тиск на українське народне слово, не нищили б українських мовознавців.

Реформа українського правопису, «...який майже без змін функціонує й сьогодні» [1: 215], спричинила значне подальше зросійщення української мови. Позиція цього нормативного документа щодо дієприкметників на **-чий** виявилася розпливчастою. У 2-му томі фундаментальної праці Інституту мовознавства АН України «Сучасна українська літературна мова. Морфологія» зазначено, що активні дієприкметники теперішнього часу можна утворювати від дієслів усіх класів, окрім XII (дієслово "бігти") [8: 410].

Шкільні підручники з української мови подають матеріал про утворення дієприкметників на **-чий**, підкріплюючи його відповідними вправами. І що далі, то природніше вводять до української мови ці форми. Проте, у підручнику від 1966 р. (видавництво "Радянська школа", автор Б.М. Кулик) подано примітку до відповідного правила, де зазначено, що такі форми в українській мові вживані рідко.

Підручник від 1987 р. (видавництво "Радянська школа", колектив авторів) у примітці, надрукованій жирним шрифтом, пояснює відмінність між прикметником *гримучий* та дієприкметником *гримлячий*. Чим ще раз підтверджує існування останнього і безлічі йому подібних в українській мові.

Сучасні дослідники слушно зазначають, що сьогодні суржик і перенасичення російськими формами існують уже серед галичан (у лексиці домашнього вжитку та подекуди і в інтелектуальній сфері). Оминути дієприкметникові форми не вдається навіть деяким мовознавцям. Ось приклади з сучасних мовознавчих праць: *панyюча нація; постійно діючий млин* [6: 14, 95], *цементуючий фактор* [1], *існуючий стан справ; діючий* [2], *вдосконалення існуючих правил* [3].

Це свідчення глибокого вкорінення чужих форм у структуру української мови.

2001 р. в київському видавництві "Либідь" побачив світ підручник "Сучасна українська мова" [9] для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. У ньому поряд з формами *люблячий, темніючий, виконуючий, правлячий, відпочиваючий, догоряючий* подано *лежачий* та *ревучий*, які, маючи наголошені та приєднані одразу до кореня суфікси **-ач, -уч**, істотно відрізняються від попередніх. Згадаймо, наприклад, Шевченкове: *"...лани широкополі, і Дніпро, і кручі було видно, було чути, як реве ревучий"* та *"Тонучий і бритви хопиться"* (М. Номис) тощо. Тут форми *тону́чий, реву́чий* позбавлені дієслівних ознак, зазнали транспозиції, змінили свою синтаксичну функцію, перетворилися з другорядного члена речення на головний. Те саме стосується й терміна *телеведучий* (*Телеведучий запросив гостей до студії*).

Варте уваги, що О. Курило до форми *люблячий* наводить народний варіант *люб'я́чий*. О. Кобилянська у листах до родини замість широковживаного нині *наступаючий* (Новий рік), використовувала іменник **наближення**: *"Вітаю Вас, дорогі мої, зі **зближенням** Нового року!"* Радимо замість *"З наступаючим* (Новим роком, Різдвом Христовим тощо) вживати ***"З наближенням*** (Нового року! Різдва Христового! ...), або як радить І. Вихованець (*Вітаю **з передсвятом...*** або *Вітаю **зі святом*** (Різдвом Христовим, Великоднем, Новим роком тощо) — без позначення часової наступності) [4].

---

[1] Українське термінознавство, 1994. – С. 21.
[2] Культура слова, 2000. — С. 137.
[3] Державність української мови, 2000. — С. 159.
[4] Українська мова, 2004. — № 4. — С. 28.

Суперечлива позиція граматистів щодо активних дієприкметників теперішнього часу спричинює подальше їх використання як в усній, так і в писемній формі української літературної мови. Дослідники цієї теми часто спираються на приклади вживання форм на **-чий** у творах українських письменників, зокрема класиків: "...а проміж їх (хвиль) шумом долітав голосний, могучий, *лаючий* голос, що аж земля задрижала..." [8: 416]. Проте за системою наголошування цей віддієслівний прикметник стоїть в одному ряду зі словами *видю́щий, знаю́щий, маю́чий, мелю́чий*, а отже, має такий самий наголос (*лаю́чий*) і вказує лише на ознаку предмета.

Підтверджує цей факт список віддієслівних прикметників з українського народного мовлення, наведений у праці О. Курило [4: 19-24].

Уважаємо за потрібне подати ці прикметники за цитованою працею.

Аку́чий, оку́чий — *рос.* акающий, окающий (про говірки)
Балаку́чий=балакливий
Бачу́щий=бачу́чий, що добре бачить
Беру́чий
Блага́щий, благу́щий — *рос.* умоляющий
Блиску́чий
Болю́щий, болю́чий
Брику́чий
Везу́чий — що добре везе
Видю́щий, видю́чий — 1)=видимий (явний). 2) Протизначник до поняття «сліпий», *рос.* зрячий
Гавку́чий
Гну́чий=гнучкий
Говорю́чий — 1) протизначник до «німий». 2) Говіркий *рос.* разговорчивый
Годя́щий — 1) Годящий на віник та на смітник. 2) Ні з чим і вирядити; ні сорочечки, ні одежинки годящої МВ.І, 52. 3) Годящий (*рос.* понимающий) тесля Гр.
Гомонію́чий
Горю́чий
Горя́щий — *рос.* горящий
Гудю́чий
Дрімлю́чий, дрему́чий — сонливий
Дряпу́чий — 1) що має властивість дряпатися. Кіт дряпучий; 2) задерикуватий
Живу́чий, живу́щий — *рос.* животворный. Добув води живучої Рудч. ІІ, 82. 2) рос. живучий
Завaля́щий — мало придатний, поганий
Завиду́щий — заздрісний
Загребу́щий — жадний
Зароботя́щий — що добре заробляє
Зарабля́щий — що живе з зарібку
Колю́чий — що сильно коле, що має властивість колоти
Котю́чий — 1) що легко котиться; 2) плідний (про вівцю, кішку)
Кругойду́чий — поворачивающийся в виде круга
Кусю́чий
Ламу́чий=ламкий, що легко ламається
Лаю́чий — що часто лається
Летю́чий — що має властивість літати
Линю́щий — що має властивість линяти
Лову́чий — 1) що вміє ловити; 2) =ловецький
Лопотю́чий — що сильно лопотить
Люб'я́чий — що привітно, з любов'ю ставиться
Мелю́чий — *рос.* мукомольний (про млин)
Меру́щий=мерлий — мрець
Мину́щий — *рос.* скоропреходящий, тленный
Мисля́чий
Мовчу́щий=мовчазний
Невидю́щий 1) =невидимий — сліпий; 2) невидний
Невмиру́щий — безсмертний
Невсипу́щий — невтомний
Невтерпу́чий — *рос.* нестерпимый
Немину́чий — *рос.* неминуемый, неизбежный
Непиту́щий — той, що не п'є горілки, вина.
Непосидя́щий, непосидю́чий — *рос.* непоседливый
Несу́ща — що добре несеться (про свійську птицю)
Нетерпля́чий, нетерп'я́чий — *рос.* нетерпеливый
Ору́дущий (У словнику Грінченка це слово подано з наголосом на корені — *Г.Г.*) —

орудник, *рос.* руководитель, командующий
Орю́чий — що добре оре
Палю́чий — *рос.* жгучий
Пам'ятну́щий=пам'ятливий
Пахну́чий, пахню́чий, пахнючий, пахня́чий, паху́чий, паху́щий — запашний
Пеку́чий
Плачу́щий — *рос.* пла́чущий
Плодю́чий=плідний
Покотю́щий див. котю́чий
Посидя́щий — *рос.* усидчивый
Прагню́чий — жадливий
Роботя́щий=робучий=робітливий=робітний
Родю́чий — що добре родить
Ростю́чий=ростовитий, що швидко росте
Скачу́чий — що має властивість скакати
Скрипу́чий
Слуха́щий — що слухає, *рос.* слушающий
Співу́чий, співу́щий=співливий
Сплю́щий-сонливий
Сп'я́чий — що спить, *рос.* спящий
Сцілю́щий див. цілю́чий
Терпля́чий, терпля́чкий — *рос.* терпеливий
Тону́чий — що тоне, *рос.* утопающий
Тягу́чий — що має властивість тягатися, розтягатися, пружистий
Тяму́чий, тямущий — *рос.* смы́слящий, толковый
Цілю́чий, цілю́щий, сцілю́щий — 1) що має властивість сціляти, тобто злучати в одне ціле; 2) *рос.* живительный, целебный.

Ними активно користуються українські письменники, знавці народної мови: *«Німим отверзуться уста, Прорветься слово, як вода, І дебрь-пустиня неполита, Зцілющою водою вмита Прокинеться...»* (Т. Шевченко); *"Мужича правда єсть колюча, а панська на всі боки гнуча"* (О. Котляревський); *"Очі у всіх видющі, вуха чуйні"* (М. Коцюбинський); *"Я не питущий, отже, не підкочуйтесь до мене з чаркою"* (В. Кучер). Тут доречно навести поради Г. Кочура 1983 року перекладачеві Й. Кобову: "Ви пишете, що... більшість слів, які я визнав за русизми є у класиків і в сучасних письменників. Знаю, і все ж таки прошу Вас не вживати таких, якщо є замінники. *Нинішнє становище української мови таке, що чистоти її треба пильнувати якомога і всіма можливими способами"* (підкреслення наше — *Г.Г.*). На жаль, минулі з того часу 27 років, зробили це застереження ще актуальнішим. С. Караванський з цього приводу наголошує: «Той, хто взяв на себе місію боронити українську мову, має боронити її до кінця, передусім контролюючи самого себе: чи не є він носієм суржику? Бо хибна форма, вжита літератором, артистом, культурним діячем, повториться згодом у мільйонах суржикових копій» [2: 17].

Наявні на сьогодні в українській літературній мові форми на **-чий** умовно можна поділити на три групи. Першу становлять дієприкметники, неприродність яких відчуває більшість мовців і тому їх не використовує: *заходяче* сонце, *бережучий* добро, *пам'ятаючий* дитинство, *характеризуючий* факт.

До другої групи належать форми, частовживані пересічними мовцями, але значно рідше використовувані освіченими людьми (*командуючий* флотом, *завідуючий* відділом, *руйнуючий* вплив, *потребуючий* допомоги) тощо.

Третю групу утворюють дієприкметники, що їх самі мовознавці часом не вирізняють як чужорідні для української мови (*існуючий* лад, *діючі* правила, *віруючі* люди, *з наступаючим* святом, *вражаючий* факт,

виконуючий обов'язки, *керуючий* справами) тощо. Коло цих форм доволі чітко окреслене: здебільшого це назви посад, зокрема й терміни офіційно-ділового стилю.

Українське народне мовлення демонструє великий запас власних засобів для відтворення російських, польських та інших конструкцій дієприкметникового типу. М. Сулима свого часу радив використовувати 5 найпридатніших способів, аби уникати вживання активних дієприкметників теперішнього часу:

1) описовий зворот зі словами **хто, що**: *хто їхав* (**не** їхавший) — Б. Грінченко; *чари, що спиняють хмари* (**не** спиняючі) — Ів. Франко;

2) дієприслівник: *не маючи* (**замість** немаючий) *недостачі в одежі* (П. Мирний);

3) прикметник: *і завтра, і дальшого* (**не** слідуючого) *дня ходити* (Сл. Гр.);

4) іменник: *завідувач* (**не** завідуючий); *тимчасовий виконавець (виконувач) обов'язків* (**не** виконуючий);

5) пасивний дієприкметник: *розбитий* (**не** розбившийся) *аероплан* [4: 72-73] .

С. Караванський, зважаючи на нинішню мовну ситуацію в Україні, наводить двадцять чотири способи, водночас зазначаючи «Наведені тут 24 способи заміни важкомовних дієприкметників аж ніяк не вичерпують усіх словотворчих можливостей нашої мови. Практично, ці можливості — невичерпні» [1: 167].

Ми наведемо 15 найуживаніших способів заміни згаданих форм:

1) за допомогою іменника у формі наз. в.: ***відпочивальники*** (**не** відпочиваючі); ***зростання*** *хвилі репресій* (**не** зростаюча хвиля);

2) іменника-прикладки: *бізнесмен-**початківець*** (**не** початкуючий); *одяг для мам-**годувальниць*** (**не** годуючих);

3) іменника у формі род. в.: *лампи **енергозбереження*** (**не** енергозберігаючі);

4) іменника з прийменником **для**: *деталі **для комплектування*** (**не** комплектуючі);

5) прикметника (однокореневого): ***комплектові*** *деталі (***не** комплектуючі*), **кроковий*** *екскаватор* (**не** крокуючий); ***осяйна*** *усмішка* (**не** сяюча);

6) прикметника-синоніма: ***нинішні, теперішні, здавна усталені*** *норми* (**не** існуючі). У цьому випадку форму потрібно обирати залежно від контексту. ***Променисті*** *очі* (**не** сяючі);

7) складного прикметника: ***працелюбний, волелюбний, вітролюбний хлопець*** (**не** люблячий працю, волю, вітер);

8) прикметника з фінальною частиною **-альн(ий): *освіжувальний*** *напій, вітер, душ* (**не** освіжаючий);

9) прикметника з прийменником **для: *характерний для*** (кого?) (**не** характеризуючий);

10) дієприслівникового звороту: ***п'ючи*** *непереварену воду* (**не** п'ючий); ***мешкаючи*** *у Києві* (**не** мешкаючий);

11) за допомогою дієслова: ***не працює*** *світлофор* (**замість** непрацюючий);

12) за допомогою усунення з тексту зайвого за змістом активного дієприкметника: ***постійна виставка*** (**замість** постійно діюча);

13) активного дієприкметника минулого часу: ***зро́сла хвиля*** (**не** зростаюча);

14) пасивного дієприкметника на **-н(ий), -т(ий):** ***розламаний*** (**не** розламуючийся); ***усталений*** (**не** існуючий), ***розбитий*** *автомобіль* (**не** розбившийся). В останніх двох випадках слід уважно перевіряти, чи дозволяє такі заміни контекст;

15) за допомогою підрядного речення: ***що/який скаче/плаче*** (**не** скачучий, плачучий). Цим способом варто скористатися за умови, якщо жоден з попередніх способів не вдається застосувати.

Здається, найскладніше вилучити форми на **-чий** з термінології. У терміносистемах усіх галузей знань таких форм існує значна кількість. Проте, уважний аналіз кожної з них дасть змогу знайти власне український відповідник.

Отже, в сучасному українському мовознавстві не викликає заперечень існування пасивних дієприкметників на **-ний, -тий.** Зважаючи на те, що активні дієприкметники теперішнього часу не характерні для української мови, на чому наголошують дослідники, пропонуємо замінняти їх за допомогою поданих вище 15-ти способів.

1. *Караванський С.* Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». — К. : Видав. центр «Академія», 2001. — 233 с.
2. *Караванський С.* Секрети української мови. — Л. : БаК. — 2009. — 343 с.
3. *Караванський С.* Книга-журнал одного автора. — Л. : Бак. — 2010. — 239 с.
4. *Курило О.* Уваги до сучасної української літературної мови. — К. : Основи, 2004. — 303 с.
5. *Пономарів О.Д.* Культура слова. Мовностилістичні поради. — К. : Либідь, 1999. — 239 с.
6. Про Український правопис і проблеми мови. — Нью-Йорк — Львів : Наукове товариство ім. Шевченка, 1997. — 233 с.
7. *Сулима М.* Українська фраза. — Харків-друк, 1928. — 97 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. / За заг. ред. І.К. Білодіда — К. : Наук. думка, 1969. — 583 с.
9. Сучасна українська мова. / За заг. ред. О.Д. Пономарева. — К. : Либідь, 2001. — 399 с.
10. Теоретична морфологія української мови. / І. Вихованець, К. Городенська. — К. : Пульсари, 2004. — 398 с.
11. Український правопис. / 4-е видання. — К. : Наук. думка, 1993. — 236 с.
12. *Шевельов Ю.* Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Стан і статус. — Чернівці : Рута, 1998. — 207 с.

Halyna Holosovska (Kyiv)

ACTIVE PARTICIPLES IN LITERARY UKRAINIAN: TO USE OR NO?

The article is dedicated to the actual topic of the functioning of active participles with the suffix **-chyi** in the modern Ukrainian literary language. Possible ways to replace these forms, indicated the specificity of their uses are preposed.

Keywords: active participle present with the suffix **-chyi**, participle, verbal adjective, adjective, verb.